

4. *Сабецкая Г. Р.* Рыночная модель конкурентоспособности продукции // Сабецкая Г. Р. — Маркетинг. — 2006. — № 1 (86). — С. 29—33.

5. *Фатхутдинов Р. А.* Стратегический маркетинг / Фатхутдинов Р. А. — 2е изд., перераб. и доп. — СПб.: Питер, 2002. — 448 с.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2009

УДК 631.151.6:631.164.23

О. О. Непочатенко

канд. екон. наук, доцент,
професор кафедри фінансів і кредиту

В. О. Непочатенко

аспірантка
(Уманський державний аграрний університет)

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП

Розглянуто аспекти кредитного забезпечення інвестиційної діяльності агропромислово-фінансових груп. Описано особливості фінансово-кредитного механізму банківської холдингової групи. Запропоновано ініціювати створення фінансово-інноваційних груп для активізації інвестиційної діяльності в АПК

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Інтегровані структури, фінансово-агропромислові групи, банківська холдингова група, інвестиційна діяльність, інвестиційне кредитування

KEY WORDS: Integrated structures, finansy-agricultural and industrial groups, bank holding group, investment activity, investment crediting

Становлення в Україні ринкової економіки зумовлює активізацію інвестиційної діяльності, поглиблення інтеграції фінансових капіталів промислових і банківських структур. За сучасних умов стають актуальними питання досягнення збалансованого ринку фінансових послуг окремо взятого регіону та промислово-фінансових центрів у режимі кооперування фінансових потоків у рамках держави з метою оперативної підтримки реального сектору економіки і забезпечення передумов його розвитку в тактичному та стратегічному масштабах.

Вивчення наукової літератури показало, що існують ґрунтовні теоретичні дослідження і практичні розробки проблем формування фінансово-кредитного механізму АПК, які знайшли відображення в наукових працях відомих учених Андрійчука В. Г., Борисової В. А., Борщ А. Г., Дем'яненка М. Я., Лайка П. А., Малика М. Й., Саблука П. Т., Ситника В. П., Чупіса А. В. та ін. В їх

наукових працях обґрунтовується система управління, оподаткування, формування фінансово-кредитної інфраструктури для агропромислової сфери.

Разом з тим, важливі аспекти кредитного забезпечення інвестиційної діяльності агропромислово-фінансових груп не дістали належного висвітлення. Недостатнє опрацювання названої проблеми визначають мету даної публікації.

Організаційними формами фінансового сприяння господарюванню на селі можуть стати холдингові, фінансово-агропромислові групи та корпорації. Найбільш перспективним за сьгоднішніх умов господарювання є розвиток перших двох форм функціонування за участю банків. В. Г. Андрійчук виділяє таку інтегровану структуру, як фінпроагрохолдинг — результат проникнення фінансового капіталу в агропромислове виробництво, за якого фінансовий капітал, насамперед банківський, починає контролювати діяльність переробних та аграрних підприємств [1].

Інтеграція власності шляхом створення, злиття і приєднання комерційних організацій, якщо вона призводить до посилення ринкової влади господарюючого суб'єкта, значно обмежується діючим законодавством. Тому інтеграція власності проходить переважно шляхом поширення впливу одного суб'єкта господарювання на інший, шляхом придбання акцій, або пайових внесків у статутному капіталі, що виявляється у створенні холдингів.

Так, банківська холдингова група може включати кілька місцевих банків, що спеціалізуються на обслуговуванні суб'єктів галузі, об'єднуючи при цьому в єдиний регіональний холдинг банківські установи, які зосереджують свою діяльність на відповідних різних аспектах фінансової підтримки підприємств сільськогосподарської галузі (ведення рахунків, кредитування, інвестування та ін.). Дрібномасштабність підходу до встановлення відносин «банк — клієнт» сприяє більш глибокому вивченню та оперативному задоволенні потреб клієнтів (у т. ч. особистих селянських, фермерських господарств, приватних осіб). Більш вільним стає доступ потенційних клієнтів до сформованих кредитних ресурсів банку, який, у свою чергу, може розраховувати на подальше їх обслуговування та оперативно-господарське ведення обліку забезпечених майбутніми доходами грошових надходжень на відповідних рахунках (поточних, депозитних, клірингових).

Холдингова схема взаємодії банківських установ, у першу чергу, сприяє консолідації внутрішніх фінансових потоків у рамках підтримки становлення та розвитку споріднених галузей господарювання. Тобто, подальшому забезпеченню сільськогосподарсь-

ких товаровиробників основними виробничими засобами буде сприяти централізований процес інвестування коштів підприємств агропромислового сектору, інших галузей та населення, сформованих дочірніми банками холдингу. У поєднанні із зовнішніми (іноземними) вкладеннями, така фінансова підтримка виступатиме додатковими резидентськими джерелами кредитних ресурсів та вагомим забезпеченням (фінансовим та мотиваційним) поряд з державними гарантіями. Завдяки масштабнішому охопленню клієнтської бази та кредитно-інвестиційного поля, банківський холдинг зможе диференціювати у необхідній мірі портфель своїх активних вкладень. У свою чергу дочірні банки гарантовано забезпечують малих та середніх клієнтів необхідним їм набором банківських продуктів за доступною ціною на прийнятних умовах. У підсумку такий синтез прямого фінансового та опосередкованого матеріально-технічного забезпечення сприятиме задоволенню потреб, що виступають базою розширення виробництва та розвитку села взагалі.

Прикладом банківських холдингових груп є фінансова група «ТАС», яка об'єднує «ТАС-Комерцбанк», «ТАС-Інвестбанк», банк «Муніципальний», страхову групу «ТАС», і страхову компанію «ТАС-Капітал». «ТАС-Комерцбанк» відіграє роль материнського банку в холдингу, він розробляє єдину стратегію, систему управління спільною діяльністю і загальних принципів роботи структур, які входять до складу холдингу. ВАТ «Райффайзен Банк «Аваль» є частиною банківської холдингової групи Райффайзен Інтернаціональ Банк-Холдинг АГ.

В аграрній сфері діють такі відомі агрохолдинги:

— група компаній «Мрія» — великий виробник сільськогосподарської продукції. Обробляє 100 тис. га угідь у Тернопільській, Хмельницькій, Івано-Франківській та Чернівецькій областях;

— агропромисловий холдинг «Ленд Вест компані» об'єднує більш як 50 господарств у Рівненській, Житомирській, Львівській та Хмельницькій областях;

— вертикально інтегрований агропромисловий холдинг «Астарта-Київ», який займається вирощуванням, переробкою і реалізацією сільськогосподарської продукції. Він об'єднує 5 цукрових заводи, 36 агрофірм, які обробляють 135 тис. гектар землі в Полтавській та Вінницькій областях;

— агрохолдинг «Донецьксталь» — багатогалузеве аграрне підприємство із 12 філіями і загальною земельною площею 39 тис. гектарів;

— ММК ім. Ілліча має агрокомплекс загальною площею 239 тис. гектарів у кількох областях, розвиває хлібопекарне і молочнот-

варне виробництво, займається вирощуванням великої рогатої худоби, розведенням риби, має свою авіакомпанію «Ілліч-авіа», дві страхові компанії (група «Іллічівська»), мережу аптек «Ілліч-фарм»;

— ЗАТ «Укрзернопром» — вертикально інтегрований холдинг, який об'єднує більше 30 підприємств борошномельної і хлібопекарської промисловості, а також елеватори, птахофабрики. Сільськогосподарські підприємства, що входять до складу холдингу, займаються вирощуванням зернових;

— Агрохолдинг «Райз» — провідний постачальник агрохімічної продукції і сільськогосподарської техніки на українському ринку. Спеціалізується на оптовій торгівлі аграрною продукцією, виробництві насіння і впровадженні новітніх технологій вирощування зернових. Холдинг є імпортером і дистриб'ютором агрохімікатів, сільськогосподарської техніки і запасних частин до неї, а також займається забезпеченням зовнішніх і внутрішніх транспортних перевезень, обслуговуванням системи консигнаційних складів, які надають послуги з митного оформлення і реєстрації;

— ЗАТ «Агропромислова корпорація «Зоря». До складу багатогалузевої корпорації «Зоря» входять 15 підрозділів (молочний і м'ясний комплекси, тепличний і будівельний комбінати, завод продтоварів, склозавод і т.д.). Один із пріоритетних напрямів діяльності «Зорі» — вирощування і реалізація насіння кукурудзи, а також пшениці, рапсу і цукрового буряку.

У 2008 році створює агрохолдинг ЗАТ КБ «ПриватБанк». Серед придбаних ним підприємств — виробники і продавці добрив, насінневого матеріалу, продукції рослинництва, м'яса і молока, яєць, соєвої олії тощо. Зокрема, «Приват-Агроцентр» одержав право придбати акції ВАТ «ПриватАгро-Черкаси», яке переробляє цукровий буряк, виробляє і реалізує цукор, мелясу і макуху [2].

До корпорації «Інтерпайп» належить банк «Кредит-Днепр». Він, крім обслуговування підприємств групи, кредитує великі сільськогосподарські підприємства Дніпропетровської області.

Отже, холдингам, великим корпораціям потрібен власний фінансовий інструмент, який би оперував їхніми можливостями та планував інвестиції.

Дійовим механізмом активізації інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі на регіональному рівні може стати створення фінансово-інноваційних груп. До складу такої групи входить банк, наукова установа та сільськогосподарські підприємства, зацікавлені в інноваційних розробках. Для створення таких груп потрібне, по-перше, сприяння регіональних органів влади, а по-друге — введення певних економічних стимулів [3].

На основі вивчення досвіду США, Франції та Японії, можемо запропонувати у якості економічних стимулів пільги в оподаткуванні інноваційної діяльності для кожного учасника групи. Для банку та наукової установи можна запровадити пільги щодо оподаткування прибутку, отриманого від інноваційно-інвестиційної діяльності (скажімо 10—15 % замість існуючих 25 %). Для сільськогосподарських підприємств-учасників групи може застосовуватись зменшена до 15 % ставка ПДВ. Запровадження фінансово-інноваційних груп може підвищити рівень фінансування сільського господарства в регіоні, оновити виробничий потенціал і підвищити конкурентоздатність вітчизняної сільськогосподарської продукції як на власному, так і на зарубіжному ринках. Особливо це є актуальним у період входження України в СОТ.

Важливим, як з точки зору участі у фінансово-інноваційних схемах, так і як фактор активізації інноваційних процесів у регіоні, є створення регіонального інноваційно-інвестиційного банку, серед засновників якого мають бути органи місцевого самоврядування.

Як свідчить зарубіжна практика, злиття виробничого і фінансового капіталів — не випадкове. Завдяки власним фінансовим структурам можна оперативніше мобілізувати грошовий капітал. Оволодіння фінансовими операціями сприяє розвитку основного бізнесу, наприклад, через кредитування внутрішнього руху продукції [4]. Процес злиття промислового і банківського капіталів спостерігається в усіх розвинених країнах. Фінансово-промислові групи набули розповсюдження спочатку у США, а далі в Японії, південній Кореї, Франції, Німеччині та інших економічно розвинених країнах [5, с. 337].

АПФГ будуються на принципі безпосереднього зв'язку складових фінансово-кредитного механізму з виробництвом, що позитивно впливає на остаточний результат. Фінансовий підрозділ АПФГ представляє собою сукупність фінансово-кредитних установ, основним призначенням яких є мобілізація і організація грошових потоків. Головною ланкою у фінансовому підрозділі є універсальний банк. Також сюди можуть входити інвестиційні, страхові, факторингові, лізингові компанії, пенсійний фонд тощо [6].

Основними перевагами функціонування АПФГ за сучасних умов господарювання мають стати можливості для вирішення таких завдань, як: подолання проблеми неплатежів, стабілізація ринку сільськогосподарської продукції, надання товарних і грошових інвестиційних кредитів під гарантію центральної компанії і учасників групи (особливо банку), здійснення лізингового та факторингового кредитування та ін.

Головною ланкою у виконанні цих завдань, фінансовим ядром групи має стати універсальний банк. До складу АПФГ можуть входити один або кілька банків. Інтерес банку до участі в групі ґрунтується на нових можливостях розвитку, зміцненні фінансової стійкості за рахунок високої концентрації грошових коштів, депозитів, цінних паперів та інших активів, зменшенні ризиків. Вагома економічна роль універсального банку як головного фінансового агента при здійсненні основних операцій ФПП підтверджується масштабами банківських операцій.

Банки у складі АПФГ забезпечують довгострокове інвестиційне фінансування шляхом випуску цінних паперів та боргових зобов'язань, залучення коштів іноземних інвесторів, бюджетних асигнувань, розміщення ресурсів страхових та інвестиційних компаній, пенсійних фондів. Саме банки як фінансові центри АПФГ можуть забезпечувати прийнятність реалізації міжнародних та урядових інвестиційних програм, за якими учасники зможуть отримати цільові пільгові позики. В свою чергу обслуговування таких програм є для перших джерелом отримання доходу. Банк — учасник АПФГ швидше забезпечить одержання іноземних приватних позик для підприємств групи під свою гарантію, зможе організувати контроль за їхнім ефективним використанням, а поряд з цим матиме можливість тимчасового розпорядження кредитними ресурсами, призначеними для розвитку сільськогосподарського виробництва.

Отже, створення і функціонування в АПК інтегрованих об'єднань за участю фінансового, промислового капіталу та іноземних інвесторів — найкоротший шлях виведення сільського господарства України на рівень найбільш розвинутих в аграрному відношенні країн. Формування аграрно-промислово-фінансових груп важливе не тільки для забезпечення стратегічної конкурентоздатності вітчизняної економіки, а й для подолання кризових явищ у виробництві й у фінансовій сфері. Інтеграція банківського, аграрного і промислового капіталів у формі АПФГ забезпечує організаційні передумови для стабілізації економіки, зміцненню позицій вітчизняного сільського господарства на внутрішньому і зовнішньому ринках, зміцненню банківської системи.

Література

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: ідентифікація і мотиви здійснення / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. — 2006. — № 1. — С. 40—54.

2. Економічна правда [Електронний ресурс] — 2008. — 28 липня 2008р.— Режим доступу: www.epravda.com.ua/news/4858ca9d95b30

3. *Долішній М.* Проблеми та перспективи підтримки банками розвитку економіки регіонів / М. Долішній, О. Другов // Економіка України. — 2005. — № 9. — С. 4—11.

4. *Бесараб Є. О.* Роль банку у формуванні інвестиційних ресурсів ФПГ / Є. О. Бесараб // Фінанси України. — 2002. — № 1. — С. 116—120.

5. *Васильченко З. М.* Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: [монографія] / З. М. Васильченко. — К.: Кондор, 2004. — 528 с.

6. *Непочатенко О. О.* Роль банку в діяльності агропромислово-фінансової групи / О. О. Непочатенко / Зб. наук. праць Вінницького державного аграрного університету / Редколегія: Л. П. Серeda (гол. редактор) та інші. — Вінниця, 2006. — Випуск 28. — 2006. — 232 с.

Стаття надійшла до редакції 22.06.2009

УДК. УДК 338.43.01

О. Ю. Ничипорук

канд. екон. наук, доцент
(ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»)

УПРАВЛІННЯ АГРОХОЛДИНГАМИ

В статті запропоновано комплексний підхід до побудови системи управління агро холдингами на основі поєднання стратегічного управління, організаційної, юридичної та фінансової структур холдингу та комплексної автоматизації управлінського обліку та бюджетування

КЛЮЧОВІ СЛОВА: агрохолдинг, юридична структура, організаційна структура, фінансова структура, стратегія, бюджетування, управлінський облік.

KEY VERBS: agriholding, juridical structure, organization structure, finance structure, strategy, budgeting, management accounting

Великі корпорації або холдинги мають довгу історію існування в різних галузях економіки. Теоретичні засади та практика управління такими структурами також мають великий накопичений досвід. Але в зв'язку із зміною умов функціонування теорія та практика управління великими бізнесовими структурами потребує постійного удосконалення. Виникнення агрохолдингів у сільському господарстві України є явищем новим для нашої держави. В галузі сільського господарства такі структури почали створюватися пізніше, ніж в інших галузях, і не тільки в Україні, а й в інших країнах світу. Тому проблема удосконалення управління агро холдингами є актуальною і відповідає практиці їх функціонування.